

Сніп

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число коштує—5 к.,
подвійне—10 коп.—За кордон—4 р.,
1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин

— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять до редакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попередю тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.

Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

№ 39.

30 (13 Жовтня) Вересня.

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві.

ЗМІСТ: Передовиця. Леонід К.: Нация та асиміляція. Павло Тимох-
вієнко: Російські Прогресисти й українська справа. Леонід К. З виборчого
виру. Виборець з Катеринослава. Лист з Катеринослава. Хроніка. Хо: „Вся-
ко буває“. Фел'етон: Черниш. „Час мина, дні біжать“. А. Доде. Тартарен з
Тараскону. Оголошення.

Редакція повідомляє що числа 23 і 24 „СНОПА“
усі вичерпані.

Харків 30 Вересня (13 Жовтня) 1912 р.

З Полтави, з Катеринослава й з де-яких інших
міст, де українці поквапились віддати свої голоси
московським поступовцям, надходять до нас вислови
гіркого жалю. Українці навч бачать, що знов зроби-
лися „безплатним додатком“ до тріумфів чужинців
на нашій землі і відчують прикрий нежит політич-
ний. Українці бачать, що зневажливі, недбалі відно-
сини до нас з боку розпаношених чужинців лібераль-
ної марки виявилися в цілій невіддільній правді.
І починають розуміти, як добре зробили харківські
українці, що виступили на виборах цілком самостійно.
Раді зазначаємо розумну передовицю в „Раді“ під
назвою „Виборці й національне виховання“. На нашу
думку, вона є показником того, що зростає націо-
нально-політична свідомість наша навіть там, відки
попередю грім та блискавку кидано проти всякого
виразного національного виступу...

Наша епоха покvapно подає українцям науку про
те, що в боротьбі проти українства всі московські
партії чи напрямки на Україні чинять і працюють
солідарно, хоч і не завжди ся солідарність є в них
свідома, а не інстинктовна. Либоп, крім у полтавців,
ще живі у всіх у пам'яті спільні виступи кадетів та
націоналістів і навіть цілком правих москалів у Пол-
таві проти українців при виборах до Банку взаємного
кредиту. Тоді думка була в де-кого з українців, що
се тільки випадкова, недоладня, помилкова комбіна-
ція. Але ось у Харкові справа повторилася у біль-
ших і вже зовсім виразних формах.

Московські поступовці усіх напрямів та від-
тінків громадсько-політичної думки не тільки не
схотіли підтримати українських кандидатів, не тільки

відкинули усякі спілки чи бльоки з українцями, але
наважились зовсім одверто заграли краще в руку полі-
тичних ворогів своїх (але компатріотів): спілки реак-
ціонерів, аби тільки не допустити українців до ус-
піху, аби не дозволити українцям провести своїх
кандидатів до Думи Державної. Коли-б, справді, мо-
сковські поступовці не були затроєні національним
шовінізмом і коли б, справді, ідея поступу була для
них такою дорогою, як вони хваляться, у Харкові
був-би для них один шлях: підтримати українських по-
ступовців проти реакційних кандидатів московських.
Але... але свій брат усе таки ближчий і московські посту-
повці забажали: хай краще пройдуть реакціонери, але
москалі, ніж поступовці, але українці—і з тєю метою
виставили свій окремий список кандидатів, хоч знають,
добре пам'ятають, що на виборах до третьої Думи
реакціонери геть перемогли їх! Таким чином навіть у
москалів—поступовців принцип національної спільності
більше важить, ніж абстрактні принципи права, спра-
ведливості й поступу, особливо коли справа йде про
українців.

Можно сміливо сказати, що коли-б московські
поступовці не виставляли своїх окремих кандидатів,
але підтримали поступовців— українців, то реакціонери
безумовно були-б розбиті. Та вони сього не схотіли,
бо темний інстинкт національного шовінізму приказує
ім провести з України тільки членів своєї нації, хоч
би й реакційного напрямку. Ніякий московський по-
ступовець ніколи в світі не визнає одної простої річи:
є законно, конечно й натурально, щоб з України йшли
до Думи українці, а не москалі. Сама думка про се
вкидає московських поступовців у скажену лютість,
бо вони себе почують панам над українцями, бо
вони вважають себе ліпшими, ніж українці, бо українці,
на їх думку, се мужики, які повинні до віку бути їхніми
слугами! Що справді москалі-поступовці так дивляться
на українство, що вони справді не визнають українців
за націю, се можна виразно побачити, коли порівняти
відносини московських лібералів до поляків і до нас.
Ще в 1905 році прирекли ліберали свою повну згоду
дати Польщі автономію і навіть завели се в свою
програму саме в той час, коли українцям призво-
лили з своєї ласки тільки «право на самоозначення».

Чи були-б можливі такі ганебні відносини мос-
ковських лібералів до поляків у Польщі, які вони

виявляють до українців на Україні. Ні! Бо поляків вони визнають за націю, за „панську“ націю, якої зз'ясти не подужають, нас же вважають тільки за «добродушних хохлов», які постачають їм куховарок, дверників та покоївок! При дебатах у Думі Державній над Холмською Україною усі ліберали трактували українців не-які націю, бо вони широко не визнають за нами ніяких національних прав! Московські ліберали дивляться на українців майже так, як «янки» на негрів.

Сей плантаторський світогляд відносно українців виразно виявляється в тім факті, що навіть там, де поступовці у Харкові зовсім не виставили свого кандидата і де бореться кандидат український з реакціонером московським та соціаль-демократом москалем, се-б-то, з політичними ворогами поступовців на обидва боки, навіть там поступовці не дали своїх голосів за українця-поступовця, але закликали віддати за свого компатріота соціаль-демократа; дарма, що поступовець українець був до першої Думи виборцем від усіх поступових груп Харкова, а соціаль-демократ належить до «ослів з ліва», як кажуть кадети. Досить отже було тому поступовцеві признатись до українства, а ще гірше — виступити кандидатом від українців, щоб усі московські ліберали відсахнулись від нього, бо в їх очах він, признавшись до українства, глибоко понизився.

Усі москалі на Україні без різниці поглядів поперед усього почувають себе супроти українців «руськими», а вже потім правими, лівими, кадетами то що.

Сю непримириму з боку поступовців-москалів до українства позицію ми передбачали й передказували вже давно. Але де-яка частина навіть харківського громадянства українського не хотіла нам йняти віри. Отже факти й події, — сумні що правда, але навчаючи, — ствердили наш національно-політичний гороскоп. Нехай же ці факти й події навчать українців, усіх українців, зрозуміти свій спільний інтерес і нехай змусять їх іти вкупі, плече в плече, нога в ногу, як членів однієї нації.

Вчимося національної солідарності в наших панів. В тій солідарності сила їх панування і ми теж тільки солідарністю можемо досягти насамперед морального свого визволення. Солідарність національна і самостійні виступи — ось що нам потрібне, ось чому вчать нас остатні вибори!

О. Чернийш.

Час мина, дні біжать...

Час мина, дні біжать,

Не вертаються,

Десь безслідно на вік

Все ховаються;

З ними йдуть в забуття

Всі пригодоньки:

Наші радости, плач,

Всі негодоньки.

Бо всьому є кінець,

Все минається...

Без кінця жарт життя

Відбувається.

Відбуваєм свій час

З гуком, з дзвонами;

Леонід К.

Нация та асиміляція.

«Адже чим скоріше народи між собою асимілюються, тим ближче до мети всього світу, — братерства, рівності і т. п.»

(С. Р.—ко. «Сніп» ч. 22).

Грубо помиляється той, хто думає, що в асиміляції є прогрес, що вона є шляхом до рівності й братерства. У першу чергу треба звернути увагу на те, звідки взялася національна різниця між народами? Безперечно, що вона зросла на природному ґрунті, через вплив природи на душу і життя людей, а позаяк по різних місцевостях різна природа, то і різні впливи її на людей, і різна культура вироблялася у мешканців. Багато ще різних факторів має вплив на національну різницю, але між ними усіма, безперечно, грає найбільшу роль вплив природи. Цей вплив відбивається і на стильному орнаменті, і у мові, і у звичаях народних, по всіх галузях культури народної ви його побачите. Це вже одно може довести, що витворити одну культуру, один нарід на земній кулі навряд чи можливо.

Але як розуміти асиміляцію? Асиміляція, то є процес, коли дві національності, еднаючися, переймають одно у другої де-які культурні риси, і, нарешті, витворюють якийсь новий нарід, з новою культурою. Нарід губить риси, які у його менше розвинені, і переймає у сусіда міцніші, тим часом як другий нарід в свою чергу губить менш виразні свої риси, та переймає у першого ті, що міцніші у його, нарешті, коли культурні риси обох народів однакові по змісту, але не однакові по формі, не можуть побороти одна другу, то вони обидві входять в склад культури нового народу, і таким чином витворюють зовсім нові риси, котрі ледве нагадують ті риси, з яких сами повстали. Але треба зазначити, що цей процес асиміляції можливий тільки при самостійному, вільному, полюбовному єднанні, а ні як не примусово, кожне надужиття в цьому напрямі шкодить справі у самому корні, неначе сокирою рубає зрісли корені. А крім того, на таке з'єднання треба дуже багато часу, бо між культурами іде боротьба, помирати, або поступитися своїм правом ні яка культурна риса сама не хоче, її треба подужати, починається боротьба між культурами, боротьба по всьому фронту, і кожна культурна риса, — то вояк, і кожному тому воякові треба помірятись силами з своїм супротивником, або подужати, або покоритися, або дійти якоїсь згоди з своїм супротивником. Процес дуже довгий, складний і болючий, бо потребує над-

Хто байдужо зовсім,

Хто — з проклонами;

На бенькетах один

Потішається,

Другий підтом, слізьми

Заливається...

Боже, краще б зовсім

Не родитися,

Ніж в безсиллі на це

Все дивитися;

Ніж даремно весь вік

Побиватися,

І нарешті в труні

Заховатися...

Час мина, дні біжать,

Не вертаються, —

Лиш згадки нам про них

Залишаються.

звичайно багато енергії і сили. За цей час вся енергія народу іде на боротьбу, та на утворення нової культури, нових підвалин культури, а поступ у розвитку культури зупиняється, а коли зупиняється, то і суне назад, бо навкруги все біжить наперед. І по закінченні процесу асиміляції¹⁾, новий нарід повинен покласти ще багато цимовірної енергії та праці, щоб культурно навздогнати ті народи, котри не зазнавали асиміляційних маніпуляцій. Процес затяжний і болючий, під час його народи перестають постачати свої культурні придбання у скарбницю загальнолюдської культури. Чи може ж бути такий невдячний шлях, шляхом прогресу, шляхом до рівності і братерства?

Загинуті-ж зовсім, перетворитися цілком в другий нарід, не кинувши по собі навіть сліду, ні який нарід не може, який-би він не був малий. Коли ж просто-таки силою далять національність, хочаби її задусити, знищити, коли налягають силою знищити цей твір природи, тоді у пригнобленому народі з'являється вороже відношення до гнобителів, і культура дужчого народу стає йому немила, навіть огидна. Поневоленому народові стає гидким нарід-пан з кожною його національною рисою, і вже не переймає він їх, а оголошує їм бойкот, глузує з них; нема любови, нема єднання. Можна тимчасово задусити силою національне життя, зупинити розвиток культури, покалічити духовне життя народу, але годі найпершої і найменшої можливості, щоб тее життя знову прокинулося, та часом ще й не нормальне, хворобливе, і часто з особливою ворожнечею до народу, культуру котрого силомиць покидають. Коли кого-небудь до чого-небудь силою тягнуть, силою удержують, то при першій можливості він відсахнеться, одскоче, і одскоче тим далше, чим з більшою силою і чим далше його утримували. Знищення національності вже через те не можливе, що це буде просто наперекір природі, а як люде не женуть природу в двері, вона летить у вікно, проти природи нічого не вдієш, «проти рожна не попреш» каже народна приказка.

Коли вже так необхідно втворення чогось одноманітного для рівності і братерства, то тому не асиміляція повинна служити засобом, а навпаки, широкий розвій кожної національності. Вища культура, здається, неначе дальша від природи, найвищі культурні придбання при сучасному житті доступні всім національностям. Старі, пережиті культурні риси замінюються новими, а нові доступні всім націям. Таким шляхом можна дійти до єдності, і нема тут тієї зайвої затрати часу та енергії. Таким побитом, єдинства, рівності і братерства можна дійти лише широким, вільним і самостійним

¹⁾ Цей вислів тільки номінальний, бо у житті нема виразного, різкого закінчення цього процесу.

Альфонс Доде.

Тартарен з Тараскону¹⁾.

У Тарасконі.

I.

Сад баобаба.

Моя перша візита до Тартарена з Тараскону, лишилася для мене на все життя незабутньою подією. Мабуть, дванадцять, а, може, й п'ятнадцять років минуло вже від того часу, а в моїй уяві все таке ясне, начеб се діялося не далі, як учора.

¹⁾ Сей прегарний твір п. А. Доде досі не був перекладений на нашу мову. Нині даємо ми змогу нашим читачам пізнати цілий чар Тартарена з Тараскону в перекладі на нашу мову, який зробила пані Софія С. Ред.

розвитком кожної нації, кожного народу. Треба щоб кожний нарід ніс свої дари у загальнолюдську скарбницю культури, треба щоб тая скарбниця зросла, і через неї вже всі народи об'єднуються. Це буде культурний кооператив, а не капіталістична система до якої веде асиміляція, то буде справжнє братерство і рівність, а боротися, душити та перти один одного для того нема ніякої потреби.

Що стосується до України, то я рішучо не бачу в ній асиміляції. Нарід український, як був українським, так чисто українським і зоставсь, загубив лише повагу до своєї культури, неначе-б то згодився з тією думкою, що його культура нижча, мужича, мова українська неначе грає «ролю якогось старого фамільного меблю, який хоч і бережуть побожно, та не має він практичної ваги»¹⁾, але своєї, хоч-би й низкої культури нарід поки що не цурається, держиться за неї цупко! Винна у цьому занепаді самоповаги русифікація, що широкою рікою л'ється на Україну з усіх культурних і просвітних джерел. Але і ця широка ріка русифікації не в силі переробити український нарід на руський. Навіаки, можна помітити факти, коли руськи люде, переїхавши на Україну переймають де-які риси української культури. Природа українська поборює всі заходи русифікації, це зазначає, що рожен у пузо увійде, коли перти проти його. Ця русифікація тільки калічить духовне життя народу, нищить любов до своїх батьків, звичаїв, мови, робить життя народу порожнім, бездушним, сіє розпусту, але переробити нарід на щось инше, примусити його полюбити руськи звичаї, руську культуру, вона не в силі, бо сама гине од несприятливих для неї обставин української природи. Винна також інтелігенція, що поробилася ренеґатами, що кинула нарід свій без провідників, кинула його на поталу та жебрацтво, що забула свої обов'язки до народу, котри дуже влучно зазначив Ів. Франко словами: «Інтелігент, вихований, вигодований хлібом, працею, і потом свого народу, повинен своєю працею, своєю інтелігентністю відплатити йому». Але навіть і ця інтелігенція-ренеґатство не загубила ще багатьох національних рис, і вона має у серці часто несвідому любов до своєї батьківщини, хоч на словах часто її ганьбить та цурається. При таких обставинах говорити про асиміляцію на Україні не приходиться. А великий занепад національного життя, надасть повноту картини заходів до знищення нації силою, що в решті решт веде до пробудження національного життя. Національне життя вже прокидається, інтелігенція українська вже почала очумлюватись від денационалізаторського диму, а за нею і нарід почне свідомо поважати свою культуру, почне дивитись

¹⁾ Звідціль і нарікання на переклад Св. Євангелія на українську мову. (С. Р.—ко. «Сніп» ч. 22).

Безстрашний Тартарен мешкав з краю в початку міста, у третьому будинку праворуч Авіньонського шляху.

Невеличка, гарненька тарасконська господа, з садком зпереду, бальконом позаду, з дуже білими стінами й зеленими віконницями. На порозі спали діти потомлені стрибанням на одній нозі, гріючись під теплим промінням сонечка. Взагалі в надвірньому вигляді будинку зовсім не було нічого особливого.

Ніхто б не міг сподіватись, що це є оселя лицаря. Але коли входив в середину... О, зрадлива доле!.. Починаючи від льоху, всі будинки мають вигляд виключно героїчний. А сад Тартарена!.. Тож нічого подібного не могло бути у всій Європі. Ні одного місцевого дерева, ні одної французької квітки. Все виключно екзотичні рослини: камедні, хлопчатникові, мангові, бананові дерева і навіть один баобаб, смоковниці, кактуси і фігові дерева. Булоб незвичайним варварством не почувати себе тут, як в справжній центральній Африці, за десятки тисячів верстов від Тараскону. Лише на превеликий жаль, все це не досягало нормальної великості, так що кокосова

на неї не як на культуру мужичу, а як на культуру національну. А русифікація зникне «яко тале воск від лиця вогню».

Павло Тімохвієнко.

Російські прогресисти й українська справа.

„Воронь ворогу не выклюесть глазъ“.

У № 11004 газети «Южный Край» видруковано статтю «Кого выбирать Харьковцамъ», в якій редакція газети зовсім одверто радить своїм читачам віддати свої голоси на кандидатів прогресивного блоку. «За Україною, въ частности—за отдельными классами украинскаго населенія, мы признаемъ право на национальное представительство. Этотъ принципъ мы уважаемъ и думаемъ, что и всѣмъ слѣдовало бы относиться къ нему съ уваженіемъ и вниманіемъ» говорять далі газета, разом з тим рішуче виступає проти українських кандидатів; навіть по другій курії, по якій прогресивний блок не виставив кандидата, газета не хоче рекомендувати українця Николаїва, а радить соц.-демократа Піддубного! Аби не вкраїня! Таким чином російські прогресисти з одного боку наче-б-то визнають право українців на свої національні домагання, а з другого—виступають навіть на Вкраїні одверто ворогами українців, не бажаючи дати від Харкова жодного кандидата-українця. Коли російські прогресисти дійсно згодні визнати за українцями їх національні права, чому не схотіли вони блокуватись з українцями як рівний з рівним, чому не хочуть йти на зустріч молодій «возрождающейся» нації і фактично відмовляють їй в «самоопредѣленіи»? Звідки ся суперечливість межі переконаннями і поведінкою у п. прогресистів? Сами вони мабуть добре розуміють, що роблять щось зовсім не прогресивне, наче-б-то почувають себе трохи ніяково бо свою соромницьку поведінку відносно українців пробують замаскувати «чорною небезпекою» та «молодістю української партії». Даремна спроба, д.д. російські поступовці! Адже-ж не було-б чорної небезпеки, коли-б прогресисти прийняли пропозицію українців поділити кандидатів межі 2-ма блоками.

Балачки ж про молодість українську краще б залишити, бо й російські прогресисти не такі вже старі. Невже через оту «молодість» не допускають українських представників до парламенту? Хто ж буде обстоювати інтереси українського народу? Може російські прогресисти, у яких слово так гарно розсходиться з ділом?

Зайвий раз прогресисти довели, що вони аж ніякі наші друзі. Після цього мусить зпасти полудна з очей тих земляків, які ще й досі не розчарувались у сих добродіях і покладають на них якісь надії.

пальма наприклад була майже завбільшки, як буряк, а баобаб (дерево велетень—arbores gigantea) пишалося з вазона від резеди! Але менше з тим!..

Для Тараскону й це було надзвичайним...

Городяне, яким доводилося се бачити, повертались до дому з серцями, сповненими захопленням та гордощами.

Тепер для вас всіх ясно, через що я так хвилювався у той пам'ятний день, проходячи по дивовижному саду Тартарена!

Далі мене введено до габінету велетня, до цього дива цілого міста, яке знаходилося в глибині саду, і саме перед скляними дверима першого поверху ріс славетний баобаб.

Уявіть собі величезну залу, всі стіни якої від стелі до долівки були пообвішувані зброєю всіх країв та народів: Карабини, тризубці, величезні мушкети, корсиканські ножі, револьвери, тесаки, топірці, маляйське узброєння, караїбські стріли, готентотські тамагавки, мексиканські лассо, і ще чимала кількість зовсім невідомих мені знарядів.

Росіянини, хто б він не був, і прогресист також, хоче одно—панувати. На всі інші нації, на українців також, дивиться він хижими очима плантатора, як на етнографічну масу, котра повинна раз-у-раз поповнювати ряди російського суспільства своїми ренегатами.

Одже українцям треба се затишити раз на завжди і покладатись тільки на власні сили в боротьбі за своє святе праведіло.

Борітеся—поборете.

Леонід К.

З виборчого виру.

(Лист з Полтави).

Полтавські українці в виборах до Державної Думи увійшли в блок з . . . кадетами. Кадети внесли в програм чотирі пункти українських домагань, і українці згодилися «не розбивати голосів», і пішли на блок з кадетами, щоб зробити «моральне вражіння на громадянство». Ганяючись за «моральним вражінням» на ренегатів та на маненьку купку руської інтелігенції, інтелігенції—полонізаторів, русифікаторів України, зраджено своєрідні справи, проміняно свою політику на «пимат гнилої моральности». До того треба ще додати, що нема ні якої надії провести хоч би й кадета, хоч-би й з допомогою українців. Остается запитати: навіщо-ж було калати руки цим гапєбним блоком? Недавно ще у Полтаві кадети наплювали на українців при виборах в обопільному кредитовому т-ві, і тоді ще писалося, що, мовляв, ся побіда українців має вагу, з огляду на майбутні вибори до Державної Думи, а тепер ця вага проміняна на чотирі пункти! Чотирьох пунктів з боку кадетів досить було, щоб спокутувати свій попередній гріх, та купити голоси українців. Дешево-ж уступили українці свою «вагу».

Звичайно, кожному ясно і зрозуміло, що пункти пунктами й зостануться, що пункти не в силі змінити погляди і напрям, людини, що люде, котри підуть до Думи, такими-ж людьми й зостануться, що-б у програмі не було написано, а про те голоса українців слух'яно підуть за вказівкою кадетів. Це ніщо инше, як непевність в своїх силах, се та-ж стара, хибна політика запобігання ласки у шановного сусіди, замість того, щоб опертися на свої власні сили, се просто боязнь поставити одверто свої права, свої домагання, відсутність певної самоповаги.

Не порушили на перед полтавські українці зі своєю політикою, тупцяються на тому-ж самому місці, не зрозуміли

І над усім цим панував сліпучий промінь сонця, в сяйв якого жорстоко й кровожерче виблискували: криця мечів та приклади рушниць. Коли я вгледів все це мімохит мороз жаху залоскотав мені спину.

Заспокоюче й відрадно впливали на глядача лише лад та чистота, які панували над усією цією ятаганщиною.

Тут все було до ряду, старанно вичищене, на всьому були квитки, як у аптеці, а де не де й більші папірці з надписами такого, наприклад, змісту «Отруйні стріли—не лоторкайтесь» або «Стережіться, бо рушниця набита».

Колиб не було цих застерігаючих шпаргалок, я-б ніколи не відважився наблизитись. По самій середині кімнати стоїть стіл на одній нозі. На столі пляшка рому, турецький кисет тютюну, подорожи капітана Кука, романи: Купера, Густава Емара, різні ловецькі пригоди: Полювання на медведів, сокільське полювання, а також полювання на слонів то що. Перед одноногим столом сидів чоловік на вигляд сорока, а може й сорока-п'яти років, невеличкий, товстенький та при-

яку вагу могло-би мати слово, сказане рішучо і твердо, твердо зазначене своє національне «я», під час нинішніх хвилювань.

Виборець з Катеринославу.

Коли мені трапилось бути на Кавказі, я довідався, що з гори Бештау побачить схід сонця це щось надзвичайне! Краса неописана, невимовна! Я не мав морального права не бути на горі до сходу сонця! І в темну ніч йдучи на ту гору за проводирями—до сходу сонця я був там. Відпочинь! Сказали вірні мої товариші—ти не витримаєш без відпочинку. Будь певен! Ми тебе збудемо. Але мене в купі з моїми товаришами збудило сонце о півдні не красою тею, а спекою!.. Уявіть, як боляче було бути обманутим: бо під другу ніч треба їхати до дому, а коли то доведеться бути знову на тій горі. Мимоволі пригадався цей випадок мені, коли я йшов з передвиборчого зібрання прогресистів.

Сьогодні 24-го вересня у Катеринославі відбулось передвиборче зібрання прогресистів по другій курії. А як відомо з видрукованої замітки у «Раді» № 209, що українську платформу—російські поступовці прийняли, й українці йдуть у купі з ними на виборах до 4-ї Думи—то кожен свідомий українець знав, що виставлений кандидат від поступовців російських, є й українським. Певна річ; йдучи на зібрання, кожен мав надію почути як цей чоловік дивиться на ті болючі питання, які тебе торкаються. Коли-ж д. Александров виступав з промовою, й коли двічі виступав з відповіддю на закиди націоналіста...

В своїй гарній промові зсилався, й в примір брав ставовище націй: Грузинської (яка йому знайома—бо там жив), Польської й інших: Ні словечком не згадав про Українців—ту націю, в осередку якої живе: Але-ж вказати було на що! Найперше хоч би й про справу освіти на рідній мові, про той законопроект який видала третя Дума, викинувши українців з числа других націй, за котрими признано право навчання на матерній мові. Ми українці, ждали цього слова від д. Александрова за котрого подамо через день свої голоси. Ми ждали!.. бо чути від російського прогресиста слово! в оборону нас! має велику вагу... Слово сказане в оборону нас! як нації пригнобленої—сказане кандидатом у виборщики, а може й у депутати: для нас дуже дороге й має велике значіння, бо про нас ренетують з правого боку, а з лівого замовчують—ніби згожуються з першими. Ми зневірилися у щирости російських поступовців до нас! То що ми можемо подумати за свого обранця котрий підвів нас (тридцять мільйонів) під одну марку (в 100 мільйонів слав'ян у Росії) не згадавши, що між тими сто! Є тридцять!—пригноблених гірше инородців яких. Я

садкуватий. Одягнений він був у сорочку та ясні флянелюві штани. Мав коротку кучеряву борідку й блискучі очі. В одній руці він тримав книжку, а в другій куріла величезна люлька з залізним верхом.

Я не уявляю собі, що за надзвичайні події описувалися в тій книжці, яку він читав, але весь час він страшенно копилів спідню губу, і це надавало його постаті дрібного тарасконського рант'є, вигляд і характер суворий, войовничий, який почувався й у всієї господі. Сей чоловік був Тартарен, Тартарен з Тараскону, безстрашний, великий, незрівняний Тартарен з Тараскону.

II.

Погляд на славне місто Тараскон взагалі. Полювання на шапки.

В ті часи, про які я оповідаю, Тартарен з Тараскону не був ще тим Тартареном, яким він зробився нині великим

певен що д. Александров зробив це не умовно—але просто по недогляду, й вірю що він не занехає надій українців положених на нього. Але дуже прикро що в такий час! коли зібралось стільки людей зацікавлених у виборах до Думи: не почули про нас.

Але запитайте нас: Де-ж ви були? Чом не нагадали про себе!.. Ми за проводирями йшли, й ждали: але вони проспани!.. й ми з ними в купі-бо надіялись! Сором для тих і других: нема оправдання!.. Нехай же це буде наукою!.. Щоб одні уміли вартових вибирати, а другі не спали на варті.

Прикро!.. дуже прикро! що так сталося, не хотілось би докорять—щирих й вірних оборонців свого народу й краю!.. Ми віримо що були причини допущення такої програми; Але *пора!* енергійніш братись за усунення тих причин, котрі доводять до небажаних наслідків.

По яким причинам!.. Хто більш винен у тім що про українців не згадали—самі українці, чи Александров! Я не знаю. Але з прикритим вражінням расхотілись українці з цього зібрання. Пригадався мені випадок на Кавказі; й мимоволі думаєш: а що як по вині своєї недбайливости проснимо й тепер схід сонця, й знов прокинемось о півдні у спеку, й власними руками запряжемо себе у ярмо чужого воза, й повеземо того воза як і перше,—завдяки своїй довірливості.

Й знову віддавши свої голоси за прогресистів російських:—останемось без заступника наших потреб й у 4 думі. А як за нас заступались кадети у третій думі—нам відомо. Й ще гірше буде як що це станеться по недогляду *своїх* людей, котрим ми віримо і йдемо за ними.

Зазначаю ще раз! що нам не досить тих загальних пунктів: (треба видати закони які-б забезпечували кожній нації на національне самовизначення). Южная Заря № 1884 21 вересня з статті д. Александрова. Або на другий день, та ж газета зазначила (Поступовці домагаються перш за все заведення науки в початковій школі на матерній мові, вважаючи що це домагання повинне здійснитись й що до української мови, якою балака корінна селянська людність нашої губернії, і допущення національних мов до місцевого суду в окремих актах виконання справедливости, у її ж власних інтересах).

Це ми чули від п.п. «прогресистів»: й знаємо як проходили законопроекти про Холмщину й початкову освіту—бачили й Нікольських!

Ми чуємо про нас у пресі (й то за малим винятком) Російській—як на Великдень красне яечко—раз на рік, або коли такий великдень трапиться у *н'ять* років раз. Цього нам не досить!!! Поки за нас не будуть згадувати на рівні з поляками й жидами, про яких розпинаються російські (прогресисти)—ми не віримо в їх щирість до нас.

та славним Тартареном з Тараскону, відомий на весь південь Франції.

Проте навіть в той час він вже був королем для Тараскону.

Але звідкіль же прийшла до нього ця могутність?

Треба вам знати, що в тій стороні всі без винятку були стрільцями й старі й малі.

Полювання—це пасія Тарасконців, яка почалась ще з мітологічних часів, коли славнозвісна патронесса міста Тараска полювала по багнах по за містом.

На спомин її й до сеї пори там організувались полювання. Як бачите щаслива країна, де для людей ще не промайнули ясні дні.

Що неділі увесь Тараскон узброюється з ніг до голови і виступає за свої мури з рушницями на плечах і ягдташами на бедрах, під акомпанімент гавкання собак та вереску стрілецьких рогів, бадьоро виходять городяне.

Завжди з радістю зазначаємо, коли про нас прихильно відгукнеться яка часопись російська й надаємо цьому великого значіння: Але колиб про нас згадав прилюдно наш обранець! То такий згалці, під такий горячий час, не мало б надали значіння й наші вороги. (Бо промова д. Александрова напевне буде зазначена не однією газетою). А цього ми не діждались, й тепер приперті до стіни (бо 26 вибори й другого зібрання не може бути).—Ми подаємо свої голоси за визначеного кандидата, прообідавши чим угостили—надіючись на будуче!... Яке то будуче буде!.. а сучасне: як подивився на відносини Харківських і Одеських (Нікольський) поступовців до Українців—тільки зітхнеш і промовиш: не покладайся на чужу ласку. Дай Боже щоб у будучому пішло на краще.

3 нашого життя.

◀ *Похід проти української мови.* Звенигородська земська управа відмовилася розповсюджувати поміж селянами вислані київською губернською земською управою для безплатної роздачі брошури Е. Х. Чикаленка „Розмови про сільське хазяйство“. Відмова мотивується тим, що брошура написана „на искаженномъ русскомъ языкѣ“ і мало зрозуміла селянам. Книжки про сільське хазяйство Е. Чикаленка ухвалені, як відомо, рос. міністерством хліборобства для низших хліборобських і садівницьких шкіл і на багатьох сільсько-господарських виставах їм присуджено нагороди за популярність викладу.

◀ *Протиукраїнський похід в Росії.* У Миргороді (на Полтавщині) у хлопчій гімназії повішено табличку, на якій, між иншим, написано: „Въ стѣнахъ гимназіи строго воспрещается воспитанникамъ говорить на малорусской рѣчи“.—На минулу суботу визначено в подільській „Просвіті“ літературний вечір, на яким мали виставити песу „Сто тисяч“ І. Тобилевича, однак адміністрація на передодні вечора заборонила песу виставляти і через що прийшлося і цілий вечір відкинути.—На 2-ого вересня ст. ст. чигиринські аматори на Київщині, вкупі з двома приїзжими артистами, готували песу „Розумний і Дурень“ Карпенка-Карого, але перед самим днем вистави довідалися, що справник не підписує афішу. Тоді післали вони телеграму до губернатора, а спектакль відложили на 9 вересня, коли там має бути сільсько-господарська вистава, та на другий день одержали відповідь, що виставу заборонюється.

◀ *Бюст Шевченка селянської роботи.* На виставі домашнього промислу, що відбулася на днях в Стеблеві (канівського повіту), звертав на себе особливу увагу барельєфний бюст Тараса Шевченка, чудово вирізаний одним селянином-українцем з липини простим півсяким ножем. Бюст сей, зроблений в натуральній величині, зараз-же куплено, а автори його, виставочний комітет присудив 25 карб. нагороди. Тепер за се погруддя дають у Каневі 50 карб., а кажуть, що в більшому центрі можуть дати і 100 карбованців.

Це було дуже гарне видовище, тільки бракувало до того дичини, якої не було ніде навіть в околицях.

Всі створиння почувають небезпеку й тікають від неї. На п'ять верстов навкруги Тараскону пори були порожні, гнізда посиротілі. Хоч би де небудь один шпак одна посмітюшка, або хоч найпаганший трусик!

Прегарні Тарасконські пагорки всі напоєні пахощами міртів, лавандів та розмарину, були не менш звабливими, як чудові кетяги винограду, що так розкішно кохався на берегах Рони...

Лише на жаль, це все було занадто близько від Тараскона, який мав незвичайно погану опінію серед птахів та звірят.

Навіть перелетні з темних країн птахи й ті позначили на своїх подорожних мапах небезпечне місце, і як тільки старша з диких качок, що летить попереду, помічала тарасконську дзвіницю, то зараз же піднімала галас «ось Тараскон!.. ось Тараскон!» і в одну мить уся хмара дичини зникає.

3 Австрійської України.

◀ *Про життя Українців в Моравській Оставі* пишуть нам: Моравська Острава і її околиці є чисто промислово; се найбільша промислова місцевість в цілій Австрії. Чисельно переважають Чехи, та мимо сего мусять вести боротьбу з Німцями, які в своїх руках мають капітали, а яким на руку йдуть тутешні Поляки. Українців живе ту понад 300, переважно робітників. За ініціативою п. Хандоги засновано тут перед двома місяцями „Просвіту“, до якої приступило понад 70 членів. Поляки, як звичайно, кинулися з лайкою на цілі і самого організатора сего товариства, що однак не пошкодило їм а навпаки викликало живе заінтересоване і симпатію у тутешних Чехів. Над льокалем товариства виділе напис „Українське товариство читальня „Просвіти“ і ніхто його не здирає ані розбиває, коли тимчасом в Кракові два рази розбили „культурні“ Поляки залізну табличку з українським написом, і краківська „Просвіта“ мусіла зрезигнувати з написи.—З нагоди побуту в Мор. Оставі українських академиків п. Стафіняка і Шипайла, які заступали „Українську Громаду в Кракові“, на з'їзді чеського студентства в Моравській Оставі, скликала „Просвіта“ свої збори на вівторок 12 вересня вечером. Хоч се був робучий день, а члени переважно робітники, хоч до читальні мають деякі милі дороги—зійшлося около 50 членів, між ними і дві пані: п. Хандогова і п-на Стафіняківна. На сих зборах п. Шипайло виголосив реферат про значіння організації і цілі, які мають перед собою українські товариства на чужині, а також обговорив біжучі справи українські, як справу університетську і виборчу реформу. П. Стафіняк подав дуже інтересні вказівки, як поводитись при хрещенні дітей там де нема гр. кат. священника, щоби не вчислювано дітей до римо-католиків. Опісля виринула дискусія в справі становища, яке зайняти повинні українці робітники до инших націй і над способами притягнення всіх українців до „Просвіти“. На внесені п. Хандоги ухвалено розпочати курс для анальфбетів. Життя чужих і мале число українців—затерли між українцями в Мор. Оставі всякі ріжницькі станові і зміцнили дружбу і почуте національної солідарності і єдності. Члени „Просвіти“ сходяться щодня на газету і розмову. Наші робітники живуть дуже порядно. Зарібки тут добрі. Дотеперішній вислід праці читальні і її організаторів дають повну запоруку, що чит. „Просвіти“ відповість як слід задачі, яку собі назначила і притягне всіх українців до себе. Піднести вкінці належить гостинність, якої зазнали наші студенти у тутешних українців.—Учасник.

3 газет та журналів.

◀ *Письмо з Англії.* (П) Останнє число льондонського тижневника „Saturday Review“ містить нотатку п. Джорджа Раффаловича, який переказуючи чутку про ніби то намірену зустріч межи цісарем Франц-Йосифом і російським царем, доводить неможливість щирого порозуміння межи двома сусідніми монархіями, і вказує на швидкий зріст українського питання як на причину цієї неможливості. П. Джордж Раффалович підносить також суцільний факт цілковитого браку літератури про Україну в англійській

Проте в Тарасконі все-таки існувала одна дичина, це був старий зайць, який чудом лишився живим після тарасконського терору і навіть безстрашно оселився там на завжди. Зайць цей тішився великою популярністю у Тарасконців і навіть мав своє прізвисьце. Його називали «Прудкий».

Всі знали що його пора була на ґрунті пані Бомпар,—це вдвічі, а може й втричі збільшило ціну на той ґрунт,—до сього часу зайця того ще ніхто не зловив.

В хвилину, про яку іде річ, ним вже ніхто майже не цікавився.

Тепер ви запитуєте, щож робили Тарасконські стрільці в неділю, коли ніде не було дичини?

Боже — світе! Що вони коїли!?

Вони відходили всією кумпанією на дві або й на три верстві від міста, розділялись на невеличкі товариства по п'ятеро й по шестеро чоловіка, розташовувались спокійнісенько в холодку старої руїни або осикового дерева, витягували зі своїх торбин гарні шматки розбиву, ачюуси та починали зі сма-

мові. Становище погіршується ще тим, що і в французькій мові, знане якої розмірно розповсюджене в Англії, література про Україну є більше ніж обмежена. П. Раффалович зазначає, що де що вже можна знайти в мові німецькій. На закінчене він згадує про нашого великого Шевченка і про чарівний український фольклор, які фактично є неприступні англійській публічності.

Відомий англійський артистичний місячник *The Studio* (в Лондоні, Парижі і Нью-Йорку), заповів на кінець вересня с. р. вихід з друку осіннього чергового додатку, який буде присвячено селянській штудії в Росії. Додаток складатиметься з чотирьох статів, з яких перша розглядатиме сел. штудію в Московщині, друга — сел. штудію на Україні, третя — Литовську селянську штудію, і остання — польську. „Додаток“ міститиме коло 500 репродукцій (деякі в фарбах) різних предметів селянської штудії в Росії. Багато малюнків буде присвячених українській штудії. В оповістці редактор *The Studio* повідомляє, що йому пощастилося дістати статі від визначних авторитетів в сій справі. Статю про українську штудію напише п. Микола Віляшівський з Києва, який подбав також і про відповідне зілюстроване українського розділу. З других авторів оповістка згадує княгиню Сідамон Ерістову, графа Алексія Вобринського і п. М. Бренштайна.

Дехто з читачів *Діла* може пригадати собі, що торішньої осені *The Studio* випустило збірник, присвячений селянській штудії в Австро-Угорщині, в якій австрійсько-українська штудія фігурувала досить помітно (хоча й що писали про неї чужинці). Про торішний збірник згадувалося на сторінках *Ради*.

Сьогорічний збірник є продовженням незвичайно корисного і цікавого діла, розпочатого торішнім збірником *The Studio*.

В який, хто бачив чи саме *The Studio*, чи його збірники, знає, як рокишню виглядає се видане, і зрозуміє секрет його сьвітової репутації.

Повний заголовок сьогорічного збірника *The Studio* так поданий в оповістці: „The Peasant Art in Great Russia, The Ukraine (Little Russia), Lithuania, and Russian Poland“.

◀ *Вже й до подільської „Просвіти“ добираються.* Минулої суботи мали відбутися в Подільськім Кам'янці у „Просвіті“ літературно-вокальні вечірники. О год. пів до 9, як уже зібралася публіка, стало відомо, що поліцмайстер забороняє вечірники, мотивуючи тим, що йому не приєднано до перегляду книжки, з якої мали читати про жите та творчість Ів Котляревського (твори Ів. Котляревського, вид. „Вік“). Справді-ж, книжку йому послано в свій час. О 10-ій годині, коли публіка з „Просвіти“ вже розійшлася, прибув помічник пристава і повідемів, що поліцмайстер дозволяє вечірники, але без читання про Ів. Котляревського.

◀ *Між українськими соціалістами в Канаді.* На мітингу української соц.-демократичної партії в Вінніпегу проголосив „партійний суд“ засуд на посварених партійних провідників. Суд тривав півтора місяця, при замкнених дверях, аби ніхто не міг перед часом довідатися, хто і кілька провинився проти партії. Присудом суду: 1) П. Крата, відомого і у Львові з литових подій на університеті, засуджено на вигнане з партії; 2) Володіна і Саніна, як Кратових помічників, засуджено на усунене зі всяких урядів в партії і заборонено їм роботу поза контролею центрального заряду Федерації Укр. Соц. Дем.; 3) Якимову висловлено

ком снідати, попиваючи якесь з тих чудових ронських вин, від яких людина весело сміється й співає.

Гарненько підхарчувавшись, товариство підводилося, свистало на собак і допіру починалось полювання.

А це робилось ось як: кожний з панів брав свою шапку й кидав її з цілої сили в повітря, і тоді стріляв, пильнуючи влучити в шапку на лету і так по 5, по шість, або по двоє разів залежно від попередньої умови.

Той, кому пощастило найбільше разів влучити в свою шапку, виголошувався королем полювання, і повертався ввечері до Тараскону, як триумфатор з шапкою на рушніці під акомпанімент рогів та собачого гавкання.

Ви самі догадуєтесь, що в місті велась чимала комерція шапками до полювання. Були навіть підприємства, де продавались заздалегідь продіравленні шапки, на випадок невдатого стрілу.

Ніхто не хотів йняти віри, що аптекарь Безюке купує такі шапки. Сеж було-б дуже ганебним!...

нагану за його участь в саскачеванських виборах; 4) Губіцкому і Колісникови висловлено пораду, аби на будуче не мішалися у справи, яких не розуміють; 5) Головацькому висловлено нагану за його тактику і порекомандовано йому зрезигнувати з членства егзекутивного комітету Ф. У. С. Д.; 6) Стечишинови висловлено нагану за попиране кирині, яка довела до розбиття партії. Крім сього заявив суд, що, переглянувши книжки фонду Січинського, найшов у них великий нелад.

Хо.

Всяко буває!

Херсон. На виборчий з'їзд від дрібних землевласників прибуло двоє: Конт та Ткаченко, зложили 1 повний ценз; Конт вибрав Ткаченка. „Рада“.

I.

Поганай!.. Микито!.. Поганай!..

Загукав дядько Кирило на наймита.

Зашмагав Микита буланого, який і так добре біг.

Але дядькові здавалось усе, що не швидко вони їдуть, й знов він загукав на Микиту, а Микита підганяв буланого. Проїхали скільки гоней, дядько засовався на сні й крикнув нетерпляче: Чи ти його не годував сьогодні чи що!.. Геть!

— Прогнав наймита на своє місце, а сам сів на передок й давай поганяти буланого. Через кілька годин були вже на «постоялому».

Швиденькою ходою поспішав дядько Кирило до будинку в якому мали відбутись вибори від дрібних землевласників. Біг у сні, заглянув у залю. Нема нікого!

— Ну, слава Богу, не спізнився, навіть першим прибув.

Похожав дядько Кирило по залі, й все думав—як він виступить з промовою — котрою виявить себе, як не аби якого чоловіка, й чим далі заходив вдумках, тим більш його брала певність: Неминуче виберуть його!..

Проїшла година, друга, — ніхто не надходив — обридло ходити, сів, а далі й задрімав.

Но!.. Гніда — по!..

Нехотя підгнав дядько Трохим свою гніду сухоребру кобильчину: Не те щоб поспішав він куди, а так просто, сумно самому їхати, от і понокував щоб хоч свій голос почути. Трюхикав тай трюхикав: собі на думці — не велика біда як і спізнюся — однаково мене не виберуть!.. Но!.. Й не поїхав би був, так гимонська баба, — їдь! тай їдь!.. Може тебе виберуть!...

Прочула що по десятці на день у думі платять — сказано баба, дурна — дума так з порожньою кешенею й пролізиш у

Як шапчаний стрілець, Тартарен не мав собі рівного.

Що-ранку в неділю він виходив в новій шапці і що неділі ввечері повертався з ганчіркою з неї.

В невеличкому домку бабаба була повна комора цих почесних трофеїв.

Відтак всі тарасконці визнавали його навчителем. Тартарен ґрунтовно знав кодекс всіх полювань взагалі, він прочитав всі існуючі вигадки та орудування, починаючи з звичайного полювання на власну шапку, кінчаючи полюванням на бирманських тигрів. За це городяне й признавали його своїм арбітром.

Що-дня в стрілецькій крамниці Костакальда, від третьої до четвертої години, можна бачити товстого добродія з люлькою в зубах, який сидів по середині крамниці в кріслі оббитому зеленою шкурою, а навкруги купчилися шапчані стрільці. Ніхто з них не сидів і всі вони страшенно хвилювались.

То славетний Тартарен з Тараскону чинив Соломонів суд...

ті депутати: Он старостою! й то скільки на могоричі піде.. Та—но... гукнув дядько Трохим на кобиличину, яка зовсім стала похнюпившись, й задумалась як і хазяїн.

Вже над вечір—повагом підходив дядько Трохим до місця виборів. Біля будинку тихо,—увійшов у сіни, відхилив двері й заглянув у залю,—тихо,—а нікого!.. Опізнився! порішив дядько Трохим: ну та жалю мало!.. Зазирнув ще раз у залю, чи таки справді нема нікого: нема!.. Хочби-ж спитати у кого—кого-ж вибрали,—а то що я скажу жінці, як спита що! й як!.. Повернувся уже йти назад,—зирк! сидить у кутку чоловік. Дядьку!.. чи не знаєте, кого вибрали!..—Га!.. Що!.. Кого!.. вибрали.. Та кого тут вибрали!..

Ой лихо!.. проспав!..

Та хіба й ви виборець!? а я думав сторож.

Розпитались... З полегкістю передихнув дядько Кирило; походили ще з годину, нема нікого—не йдуть!.. дядько Трохим узявся було за шапку...

Куди це ви!.. підждіть, трошки ще підждемо... тай вибіраєть почнемо!.. Кого! здивовано запитав дядько Трохим; хіба можна вибіраєть при зібранні двох.

Не журіться! аби ценз склався! О!

Та як же воно буде—хто кого? Хіба!.. Хотів було сказати—будете ви!—Та згадавши про жінку схаменувся й запропонував своєму супротивнику в кандидати: От що, дядьку Кирило! Поміряємося, кому припаде—щоб по справедливости без обіди: от як раз і батіг при мені. Та чи так! то й так! згодився дядько Кирило засумувавши, що ні перед ким промову держати.

От уже підходить до кінця пужально й як раз черга перемінати дядькові Кирилові: як не розчепіряв він кулака, ні таки не захватив усього—верхній був Трохим.

Щож! Ваше щастя! Важко зітхнувши, промовив Кирило—Але я надіюсь що! Як попадете в Думу, згадаєте хто вас вибрав!..

Будьте певні—не забуду!.. Що я, хіба як!..

Не поспішаючи їхав дядько Кирило до дому, тяжко зітхаючи.

Весело було на душі у дядька Трохима: чим дуж поганяв кобиличину... Чи сподівався-ж такого!.. Тільки на поріг у хату; так жінка й накрила: Ну що!.. Як!..

Вибрав!.. весело покручуючи батогом пред очима: промовив чоловік.

Хто! кого! донитувалась жінка.

Та мене!..

Тебе!.. От бачиш! дурню! чи я тобі не казала..

Лекше!.. лекше... не забувай хто я! грізно промовив напівдепутат.

Ой лишечко!.. та на що-ж я тебе на свою голову посилала, заставляла йти у депутати!..

Бідна баба! помилилась в своїх роцотах: за її клопоти та на неї й грімають!..

Чи не станеться того й з матушкою що стільки понів посилає у Думу.

А статись може!..

Книжки, надіслані до редакції „Снопа“.

П. Сєніца—Музичні твори до слів Т. Шевченка для співу з проводом фортеп'яна: випуск II-й № 1-й.

„Нащо мені вродо“ для баритона 40 к.

„Чого мені тяжко?“ для тенора або сопрано 40 к.

„Вітер в гаї нагинає лозу“ для баритона або мецсопрано 40 к.

„Було колись в Україні“ для баритона 40 к.

Листування редакції.

Д-ій М. Кононенко. Лист Ваш до С. Р—ко, не може бути надрукованим бо анкета лічєця уже укінченою.

Завважені помилки:

У 4-й 38-му в Виборах до Думи Державної надруковано: д. Пономаренко № 1438 по списку, а треба: № 1439.

У статті Т. Митруся Бібліотека надруковано: ... при близькій участі В Дорошенко, тоді як треба Д. Дорошенка.

У „Ділі“ Ч^о 8213 передрукована з „Снопа“ передовиця: Перед виборами до Думи.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка

повідомляє вп. членів Т-ва, що 5 Жовтня о 12^{1/2} годині дня має відбутись святочне відчинення власної господи Т-ва по Черноголовській вулиці Ч^о 7. Запрохані суть почесні гості. Панове у фраках або сюртуках. Пані в бальних сукнях.

Українське Товариство імени Квітки-Основ'яненка

запрошує аматорок та аматорів українського гуртового співу записуватись до співочої секції Т-ва. Близші відомости у Голови Т-ва К. М. Бич-Лубенського Єнархіяльна Ч^о 26.

Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка

повідомляє, що у п'ятницю 5 Жовтня в господі Т-ва, Черноголовська Ч^о 7, відбудеться танцювальна вечірка для членів та їх родин. Гості входять за рекомендацією членів. Початок о 8 годині у-вечері. Власний буфет.

Шукаю місця БАТАНІКА, або куди в конторі писця, маю рекомендацію. Основ'яньська вул. Ч^о 17 спитати Л. Демченко.

Шукаю місця помічника САДОВНИКА або якоїсь иншої праці. Три роки працював у Оранжереях пана Тарновського, адреса: Федір Черноморець Харків Іванівка Монастирська ул. № 1 кв. Черноморцева № 3.

Доктор Олександра Совачівна жіночі та дитячі хвороби. Приймає від 2^{1/2} до 4^{1/2} год. щодня крім свят. Конторська ул. Ч^о 21.

ВИЙШОВ

АЛЬБОМ

„Мотиви Українського Орнаменту“

Художників С. Васильківського та Н. Самокиша друкований у Лейпцигу фарбами, золотом та сріблом.

40 чудових орнаментів.

Рекомендуємо будівничим, альфрейщикам, малярам, різьбярям. Гарно для керамічних виробів та вишивання. Ціна 6 карб. Продається по кращих книгарнях. Головний склад видання: Катерининська в. Ч^о 69 на Москалівці у Харкові.

Книгарям звичайна знижка.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

на єдину на російській Україні велику щоденну часопись

„РАДА“

Рік видання сьомий.

Виходить у Києві.

Ціна на рік 6 карб. з пересилкою, за кордон 11 карб.

Адреса редакції і контори: КИЇВ В. ПІДВАЛЬНА № 6.